

Seleucia

Sayı VII - 2017

Olba Kazısı Serisi

Seleucia VII

Olba Kazısı Serisi

Seleucia editörler kurulu, destekleri için Mersin Bölge Sulama Kooperatifleri Birliđi Başkanı Ersin Akdoğan'a şükranlarını sunar.

The Editorial Board of *Seleucia* expresses their gratitude for the support of the President of the Irrigation Cooperatives' Union of Mersin Region, Mr. Ersin Akdoğan.

Seleucia VII

Olba Kazısı Serisi

Seleucia, uluslararası hakemli dergidir ve her yıl Nisan - Mayıs ayında bir sayı olarak basılır. *Seleucia* Dergisi, Sayı VI - 2016'dan itibaren ULAKBİM'de taranmaktadır. Yollanan alışmalar, giriş sayfalarında belirtilen yazım kurallarına uygunsa yayınlanır, çalışması yayınlanan her yazar, çalışmanın baskı olarak yayınlanmasını kabul etmiş ve telif haklarını *Seleucia* yayınına devretmiş sayılır. *Seleucia* kopya edilemez ancak dipnot referans gösterilerek yayınlarda kullanılabilir.

Seleucia, uluslararası hakemli dergidir ve her yıl Nisan - Mayıs ayında bir sayı olarak basılır. Yollanan çalışmalar, 7. sayfada belirtilen yazım kurallarına uygunsa yayınlanır, çalışması yayınlanan her yazar, çalışmanın baskı olarak yayınlanmasını kabul etmiş ve telif haklarını *Seleucia* yayınına devretmiş sayılır. *Seleucia* kopya edilemez ancak dipnot referans gösterilerek yayınlarda kullanılabilir.

Seleucia Dergisi, Sayı VI - 2016'dan itibaren ULAKBİM'de taranmaktadır.

Editörler

Emel Erten
Diane Favro
Murat Özyıldırım
Tuna Akçay

Bilim Kurulu

Prof. Dr. Halit Çal
Prof. Dr. Çiğdem Dürüşken
Prof. Dr. Efrumiye Ertekin
Prof. Dr. Emel Erten
Prof. Dr. Diane Favro
Prof. Dr. Turhan Kaçar
Prof. Dr. Gülgün Köroğlu
Prof. Dr. Erendiz Özbayoğlu
Prof. Dr. Aygül Süel
Prof. Dr. Harun Taşkıran
Prof. Dr. Fikret K. Yegül
Doç. Dr. Sedef Çokay-Keççe
Doç. Dr. Sema Sandalcı
Doç. Dr. Hacer Sibel Ünalın
Yrd. Doç. Dr. Figen Çevirici-Coşkun
Yrd. Doç. Dr. Merih Ereğ
Yrd. Doç. Dr. Deniz Kaplan
Yrd. Doç. Dr. Fikret Özbay
Yrd. Doç. Dr. Hüseyin Murat Özgen
Yrd. Doç. Dr. Muammer Ulutürk
Öğr. Gör. Dr. Tuna Akçay
Dr. Vujadin Ivanisevic

Seleucia
Olba Kazısı Serisi VII
Sayı: 7

ISSN: 2148-4120

Kapak Tasarım

Tuna Akçay

Yazışma Adresi

Okt. Murat Özyıldırım
Mersin Üniversitesi Fen - Edebiyat Fakültesi
Arkeoloji Bölümü, Çiftlikköy Kampüsü, 33343,
Mersin - Türkiye
Tel: 00 90 324 361 00 01 - 4735
E – posta: muratozyildirim@mersin.edu.tr

Adres

Homer Kitabevi ve Yayıncılık Ltd. Şti.
Yeni Çarşı Caddesi, No: 52
Galatasaray, Beyoğlu, 34433, İstanbul
Tel: 0212 249 59 02
www.homerbooks.com
e-mail: homer@homerbooks.com

Baskı

Dijital Düşler Basım San. Ve Tic. A.Ş.
Nato Cad.Çınarlı Sok. No: 17
34418 Seyrantepe/Kağıthane
0212 279 64 44
Sertifika No: 12922

Dağıtım

Homer Kitabevi ve Yayıncılık Ltd. Şti.
Yeni Çarşı Caddesi, No: 52
Galatasaray, Beyoğlu, 34433, İstanbul
Tel: 0212 249 59 02

Seleucia | Sayı 7 | Nisan - Mayıs 2017

Olympos Kazılarında Bulunan Aydınlatma Gereçleri

Lighting Devices from Olympos Excavation

B. Yelda Olcay Uçkan - Muradiye Öztaşkın

11

Arkeolojik Kazılar Işığında Olba Tiyatrosu:
Ön Sonuçlar

*The Preliminary Results on the Olba Theater in
the Light of Archaeological Excavations*

Emel Erten - Deniz Kaplan

29

Olba Manastırı Kuzey Kilisesi'nden
(*Diakonikon*) Bizans Dönemi *Opus Sectile*
Taban Döşemesi

*The Opus Sectile Floor of the Diaconikon of the
Northern Church - Monastery of Olba*

Murat Özyıldırım - Yavuz Yeğin

47

Olba'da Bulunan Sikkeler Işığında Kentin
Erken Yerleşim Tarihi

*The Early History of Olba in the Light of Coin
Finds*

Tuna Akçay

69

Olba Tiyatro Kazısı Cam Kadeh
Buluntuları

*Glass Goblet Finds from Olba Theater
Excavations*

Emel Erten - Emine Akkuş Koçak

89

Olba Kazısı'nda Ele Geçen Hellenistik
Dönem'e Ait Bir Sepet Kulplu Amphora
Parçası

*Hellenistic Basket Handled Amphora Fragment
from Olba Excavations*

Erkan Alkaç

113

Sikke Buluntuları Bağlamında Olba'da
II. Constantius Dönemi

*Olba During the Reign of Constantius II in the
Context of Coin Finds*

Emel Erten

129

Klazomenai Karantina Adası Kuzey
Yamacı Kazılarında Ele Geçen Oturan
Çıplak Genç Kız Figürinleri

*Sedantary Naked Young Female Figurines
Obtained From The Excavations In The North
Slope of Klazomenai Karantina Island*

Aslıhan Özbay

147

Karabel Asarcık'taki Sion Manastırı Mezar
Odası ve Bizans Lahitleri

*The Burial Chamber and Early Byzantine
Sarcophagi in the Sion Monastery at Karabel
Asarcık*

Bülent İşler

161

Mimari Plastik Veriler Işığında Erken
Bizans Döneminde Side'de Sütunlu
Caddelerin Onarımı

*The Repairs of the Early Byzantine Colonnaded
Streets of Side in the Light of Architectural
Decoration Finds*

Şener Yıldırım

187

Karantina Adası Kuzey Yamacı Kazıları
Stratigrafik Değerlendirmesi ve Hellenistik
Dönem Pişmiş Toprak Figürinler

*Klazomenai Karantina Island North Slope
Excavation Stratigraphy and The Terracotta
Figurines Of The Hellenistic Period*

Fikret Özbay - Aslıhan Özbay

207

Erken Hıristiyanlık Döneminde
Zephyrion/Zephyrium

Zephyrion/Zephyrium in Early Christian Period

Murat Özyıldırım - Muzaffer Yılmaz

225

Erken Hıristiyan Literatüründe Yahudiler ve Anti-Semitizm

Jews And Anti-Semitism in Early Christian Literature

Ulaş Töre Sivrioğlu

235

Zeus Labraundos Kutsal Alanı Su Kompleksi Kazıları Cam Buluntuları

Glass Finds from Water Complex in the Sanctuary of Zeus Labraundos

Ömür Dünya Çakmaklı

279

Tripolis'teki 6 No.lu Kaya Mezarı

Rock-cut Tomb Number 6 in Tripolis

Sabri Arıcı - AYTEKİN ERDOĞAN

297

Seyitömer Höyük Hellenistik Dönem

Balık Tabakları

Hellenistic Fish Plates from Seyitömer Höyük

Figen Çevirici Coşkun

325

Aşağı Salat Höyüğü'nden Cam At

Rhytonu

A Glass Horse Rhyton From Aşağı Salat Höyük

S. Yücel Şenyurt - Emel Erten - İLKAY AKLAN

345

Kuva-yi Milliye Müzesi'nden Bir Grup

Gümüş Venedik Sikkesi

A Group Of Silver Venetian Coins From The

Kuva-yi Milliye Museum

Ceren Ünal

363

Direkli Mağarası Epi-paleolitik Dönem

Yaşamsal Alan Düzenlemeleri Üzerine Bir

Değerlendirme

An Assessment on The Arrangement of The

Living Areas in the Epi-paleolithic Period of

Direkli Cave

Cevdet Merih Erek

377

Orta Aras Havzası'nda Bir Orta Tunç Çağı Kalesi: Çalgüney

A Middle Bronze Age Castle in Middle Aras Basin: Çalgüney

Ayhan Yardımcıel - Emine Gizlenci

397

Olba Akropolisini Kuzey Kule Kazısından Ele Geçen Karbonize Ahşap Malzemenin

Anatomik Analizi

Anatomical Analysis of Carbonized Wood

Material Obtained from Olba Acropolis North

Tower Excavation

Barbaros Yaman - Ali Akın Akyol - Emel Erten

411

Olba Kazısı Tiyatro Seramik Buluntuları

Arkeometrik Çalışmaları

The Archaeometric Research on the Pottery Finds from the Theater at Olba

Ali Akın Akyol - Safiye Aydın

421

Kitap Tanıtımı

Book Review

Ömer Özyiğit'e Armağan – Studies in

Honour of Ömer Özyiğit

Emel Erten

439

Kudüs: Bir Şehrin Biyografisi

Murat Özyıldırım

447

PRAEFATIO

Editörler kurulu olarak *Seleucia*'nın yedinci sayısını (2017) sizlere sunmaktan mutluluk duymaktayız. Ayrıca, dergimizin TÜBİTAK'a bağlı ULAKBİM tarafından TR indeksinde bilimsel dergi olarak 6. sayısından (2016) başlayarak taranmaya hak kazanmış olması hepimiz için gurur kaynağı olmuştur. Bu başarıyı yazarlarımıza, dostlarımıza, Homer Kitabevi'nin katkılarına ve aynı zamanda Olba kazı ekibine borçluyuz.

Geniş bir zaman dilimine ait malzeme ve sonuçları içeren *Seleucia*'nın bu yılki yedinci sayısını da beğeneceğinizi ümit etmekteyiz. Alışlageldiği gibi, bu sayıda da Olba kazılarına ait malzemenin de tanıtıldığı birçok makale yer almaktadır.

Seleucia'nın yedinci yılında yayın hayatını sürdürmesinde katkıları olan yazarlarımıza, okuyucularımıza, bizi destekleyen dostlarımıza, Homer Kitabevi'ne ve değerli sahibi Ayşen Boylu ve dergimizin yayına hazırlanmasında sabır ve özveriyle çalışan Sinan Turan'a teşekkürlerimizi sunarız.

Editörler:

Prof. Dr. Diane Favro

Prof. Dr. Emel Erten

Okt. Murat Özyıldırım (MA)

Dr. Tuna Akçay

PREFACE

The editorial board is glad to present the seventh issue (2017) of *Seleucia* and proud to announce that our journal was recognized by ULAKBİM of the Scientific and Technological Research Council of Turkey (TÜBİTAK) as a TR Index Scientific Journal starting from the sixth issue (2016). We owe this success to our contributors, friends and Homer Books as well as the archaeological excavation team of Olba.

We hope you would be interested in and enjoy the seventh issue of *Seleucia* containing articles presenting material and results from a large scope of time. As usual, in this issue you will find a number of articles that will present the material from Olba excavations.

We wish to express our gratitude for our contributors, friends and Homer Books and its owner Ayşen Boylu and Sinan Turan for their patient and considerate manner during the preparation of our journal.

Editors:

Prof. Dr. Diane Favro

Prof. Dr. Emel Erten

Okt. Murat Özyıldırım (MA)

Dr. Tuna Akçay

Olba Kazısı Serisi

Seleucia

Makale Başvuru Kuralları

Seleucia, Olba Kazısı yayını olarak yılda bir sayı yayınlanır. Yayınlanması istenen makalelerin en geç Şubat ayında gönderilmiş olması gerekmektedir. *Seleucia*, arkeoloji, eski çağ dilleri ve kültürleri, eski çağ tarihi, sanat tarihi konularında yazılan, daha önce yayınlanmayan yalnızca Türkçe, İngilizce çalışmaları ve kitap tanıtımlarını yayınlır.

Yazım Kuralları

Makaleler, Times New Roman yazı karakterinde, word dosyasında, başlık 12 punto, baş harfleri büyük harf, metin 10 punto, dipnot ve kaynakça 9 punto ile yazılmalıdır. Çalışmada ara başlık varsa, bold ve küçük harflerle yazılmalıdır. Türkçe ve İngilizce özetler, makale adının altında 9 punto olarak ve en az iki yüz sözcük ile yazılmalıdır. Özetlerin altında İngilizce ve Türkçe beşer anahtar sözcük, 9 punto olarak “anahtar sözcükler” ve “keywords” başlığının yanında verilmelidir.

- Dipnotlar, her sayfanın altında verilmelidir. Dipnotta yazar soyadı, yayın yılı ve sayfa numarası sıralaması aşağıdaki gibi olmalıdır.
Demiriş 2006, 59.
- Kaynakça, çalışmanın sonunda yer almalı ve dipnottaki kısaltmayı açıklamalıdır.

Kitap için:

Demiriş 2006 Demiriş, B., Roma Yazınında Tarih Yazıcılığı, Ege Yay., İstanbul.

Makale için:

Kaçar 2009 Kaçar, T., “Arius: Bir ‘Sapkın’ın Kısa Hikayesi”, Lucerna Klasik Filoloji Yazıları, İstanbul.

- Makalede kullanılan fotoğraf, resim, harita, çizim, şekil vs. metin içinde yalnızca (Lev. 1), (Lev. 2) kısaltmaları biçiminde “Levha” olarak yazılmalı, makale sonunda “Levhalar” başlığı altında sıralı olarak yazılmalıdır. Bütün levhalar, jpeg ya da tift formatında 300 dpi olmalıdır. Alıntı yapılan levha varsa sorumluluğu yazara aittir ve mutlaka alıntı yeri belirtilmelidir.
- Latince - Yunanca sözcüklerin yazımında özel isimlerde; varsa Türkçe ek virgülle ayrılmalı, örneğin; Augustus’un, cins isimler italik yazılmalı, varsa Türkçe ek, italik yapılmadan sözcüğe bitişik yazılmalıdır, örneğin; *caveanın*.
- Tarih belirtilirken MÖ ve MS nokta kullanılmadan, makale başlıkları ile yazar ad ve soyadlarında sadece baş harfler büyük harf olarak yazılmalıdır.

Olba Excavations Series

Seleucia

Scope

Seleucia is annually published by the Olba Excavations Series. Deadline for sending papers is February of each year. *Seleucia* features previously unpublished studies and book reviews on archaeology, ancient languages and cultures, ancient history and history of art written only in Turkish or English.

Publishing Principles

Articles should be submitted as word documents, with font type Times New Roman, font sizes 12 points for headings (first letters should be capitalized), 10 points for text, and 9 points for footnotes and references. Abstracts written in both Turkish and English should appear below the name of the article, should be of size 9 points and the minimum word count is 200 words. Below the abstracts, a minimum of 5 keywords for both languages should be included (of size 9 points) below the headings “anahtar sözcükler” and “keywords”.

- Footnotes should be given under each page. The ordering of author surname, year of publication and page number should be as follows:
Demiriş 2006, 59.
- The reference list should appear at the end of the study and should explain the abbreviation given in the footnote.

Book format:

Demiriş 2006 Demiriş, B., Roma Yazınında Tarih Yazıcılığı, Ege Yay., İstanbul.

Article format:

Kaçar 2009 Kaçar, T., “Arius: Bir ‘Sapkın’ın Kısa Hikayesi”, Lucerna Klasik Filoloji Yazıları, İstanbul.

- Photographs, pictures, maps, drawings, figures etc. used in the article should be referred to in the text as (Fig. 1), (Fig. 2) as abbreviations, and an ordered list of these items should appear at the end of the article under the heading “Figures”. All figures should be in JPEG or TIFF format with 300 dpi. If there are figures cited, the responsibility lies with the author and citation should be explicitly given.

Kuva-yi Milliye Müzesi'nden Bir Grup Gümüş Venedik Sikkesi

Ceren Ünal*

Öz

Orta Çağ'da deniz ticaretini elinde bulunduran Venedik, Akdeniz'de ticari bakımdan önemli merkezlerde üsler kurarak güçlenmek istemiştir. Bizans İmparatorluğuyla siyasi ve ticari ilişkiler kuran Venedik, Ege Denizi, Boğazlar ve Karadeniz'de ticaret merkezlerini elinde tutmak için kimi zaman diplomasi yolunu kimi zaman da donanma gücünü kullanmıştır. 1261 yılında başkent Konstantinopolis'i geri alıp, Bizans İmparatorluğunu restore eden VIII. Mikhail Palaiologos ise diğer İtalyan Cumhuriyetleriyle olduğu gibi Venedik'le de siyasi ve ticari ilişkileri denge içerisinde tutup imparatorluğu ikinci bir yıkıma götüreceği girişimi engellemeye çalışmıştır. 13. Yüzyıl sonlarında Ege Havzasındaki değişen siyasi güç dağılımının kalıcı olmayacağı yaklaşık iki yüzyıl sonrasında Konstantinopolis'in düşüşü ile anlaşılmıştır. Balıkesir, Kuva-yi Milliye Müzesi sikke seksiyonunda yer alan bir grup Venedik sikkeleri 13. yüzyıl sonlarında Ege havzasındaki Venedik'in ticari faaliyetlerinin ve Bizans İmparatorluğu ile ilişkilerinin değerlendirilmesi için önemli veri sağlamaktadır¹. Çalışmamızda, Kuva-yi Milliye Müzesi sikke seksiyonunda korunan yedi adet gümüş Venedik sikkeleri eşliğinde, 13. yüzyıl sonundaki Bizans İmparatorluğu ve Venedik ilişkileri incelenerek, özellikle Batı Anadolu bölgesinin özgün buluntuları arasında yer alan sikke buluntuları özelinde dönemin tarihsel bilgileri, ekonomik ve ticari durumu, sanatsal faaliyetleri araştırılacaktır.

Anahtar Kelimeler: Kuva-yi Milliye Müzesi, Bizans, Venedik, sikke, grosso.

* Doç. Dr. Ceren Ünal, Manisa Celal Bayar Üniversitesi, Fen-Edebiyat Fakültesi, Sanat Tarihi Bölümü, Bizans Sanatı Anabilim Dalı, Manisa. e-posta: cerenunalcbu@gmail.com.

1 Kuva-yi Milliye Müzesi Müdürü Arkeolog Funda Ünal ve sikke seksiyonu sorumlusu Arkeolog Aytekin Yılmaz'a çalışmalarım sırasında gösterdikleri sabır ve anlayış için minnettarım.

A Group Of Silver Venetian Coins From The Kuva-yi Milliye Museum

Abstract

Venice dominated maritime trade in the Medieval Age and wanted to become more powerful by setting up bases in important commercial centers. It established political and commercial relations with the Byzantine Empire and used both diplomatic means and its maritime power to retain the trade centers in the Aegean Sea, the Turkish Straits and the Black Sea. Mikhail Palaiologos VIII recaptured Constantinople, the capital city, in 1261 and restored the Byzantine Empire. He also maintained balanced political and commercial relations with Venice as well as other Italian Republics and tried to prevent attempts to devastate the empire for the second time. In the late thirteenth century, the fall of Constantinople after two centuries proved that the change of political power distribution in the Aegean Basin would not be permanent. A collection of Venetian coins kept in the Kuva-yi Milliye Museum in Balıkesir province provides significant data for the evaluation of Venice's commercial activities in the Aegean basin in the late 13th century and its relations with the Byzantine Empire². This study aims to examine the relations between the Byzantine Empire and Venice along with seven silver Venetian coins preserved in the Kuva-yi Milliye Museum and to investigate the historical background, economic and commercial status and artistic activities of the time based on original coin finds in Western Anatolia, in particular.

Keywords: Kuva-yi Milliye Museum, Byzantine, Venetian, coin, grosso.

13. Yüzyıl Sonunda Bizans ve Venedik İlişkileri

1261 yılında başkent Konstantinopolis'in İznik İmparatoru VIII. Mikhail Palaiologos komutasındaki orduyla Latinlerden geri alınmasıyla Bizans İmparatorluğu tekrar kurulmuştur³. 1261 yılı sonrasında ise Bizans

2 I'm grateful to Archaeologist Aytekin Yılmaz from Aydın Archaeology Museum, who is responsible from coin sections of Museum, for giving his support during my research in Museum with a great patience. I'm also grateful to Kuva-Yi Milliye Museum Director, Archaeologist Funda Ünal for giving her support during my research.

3 25 Temmuz 1261 sabahı şehir ele geçirilmiş ve akabinde II. Baudouin ve maiyetinin başkenti terk etmeleriyle, başkentteki Latin hakimiyeti sona ermiştir (Ostrogorsky 2015, 415).

İmparatorluğu ile Venedik ilişkilerinde yeni bir dönem başlamıştır. Konstantinopolis'ten ayrılan Latin imparatoru II. Baudouin tahtı tekrar geri almak için Batı'da, özellikle Papa himayesinde çalışmalar yaparken, Venedik konum olarak önemli bir durumda olmakla birlikte kendi çıkarlarını tehlikeye atacak gelişmeleri fark ederek net bir tavır sergilemekten kaçınmıştır. Özellikle Sicilya Kralı Manfred ve II. Baudouin'in Konstantinopolis'e yeni bir Haçlı seferini harekete geçirme için Papa ile görüşmeleri olumlu sonuç alamamıştır⁴. Batı Konstantinopolis'in geri alınması yönünde adımlar için görüşmeler içerisindeyken⁵, VIII. Mikhail Palaiologos da Venedik'in oluşabilecek ittifakta güçlü bir role sahip olacağını düşünerek Venedik'e 1265 yılında ateşkes antlaşması önermiştir⁶. Siyasi oluşumu tam belirlenmeyen bu ittifakta yer alırsa Akdeniz ticaretinde daha da güçlenebileceğini düşünen Venedik Dük'ü Reniero Zeno ise bu teklife sıcak bakmamış, daha sonra ise ittifak içerisinde etkin bir role sahip olamayacağını anlayınca ise Bizans ile anlaşma yoluna gitmeye çalışmıştır⁷ Venedik Dük'ü Reniero Zeno, 30 Haziran 1268 yılında antlaşmayı imzaladıktan birkaç gün içerisinde ölünce yerine geçen yeni Dük Lorenzo Tiepolo antlaşmayı tanıyarak geçerli kılmıştır⁸. 1268 yılında yapılan bu ateşkes antlaşmasıyla Venedik'in, Batı'da harekete geçirilmesi için yoğun çaba harcanan Latin İmparatorluğunun yeniden kurulması düşüncesine katkı vermesi bir süre de olsa engellenmiştir⁹. VIII. Mikhail Palaiologos'un iktidarının başlarında gerçekleştirdiği en önemli diplomatik başarılarından sayılan bu anlaşma ile Venedik ve Bizans İmparatorluğu arasında da yeni siyasi ve ticari bağlar kurulmuştur. Batılı güçlerin tekrar bir araya gelip yeni bir Haçlı Seferi kapsamında Konstantinopolis'i ele geçirerek Latin İmparatorluğunu canlandırmaları düşüncelerinin engellenmesi için VIII. Mikhail Palaiologos'un farklı diplomatik girimlerde de bulunmasıyla birlikte, 1268 yılındaki Venedik'le yapılan antlaşma önemli unsur olarak görülebilir.

4 Nicol 2000, 177-178; Nicol 1999, 51.

5 Nicol 1999, 54-55; Ostrogorsky 2016, 418-430.

6 Treadgold 1997, 738.

7 Venedik'in Bizans ile anlaşmaya yönelmesine bir diğer önemli etki ise VIII. Mikhail Palaiologos'un Ceneviz ile 1267 yılında yaptığı antlaşmadır (Nicol 2000, 178-180; Treadgold 1997, 740). Venedik'i yanına alması için rakibi Ceneviz ile ticari ve siyasi antlaşma yapan Bizans İmparatoru aslında Venedik Dükü'nü de antlaşma yapmaya ikna etmiş görünmektedir (Nicol 2000, 179-180).

8 Ostrogorsky 2015, 420.

9 Nicol 2000, 181.

Venedik Sikke Sistemi ve Birimleri

Alan Stahl çalışmasında Venedik'in sikke basım tarihinin diğer birçok Avrupa darphanelerinin de olduğu gibi tek bir sikke birimiyle, gümüş sikke penny ile başladığından bahsetmektedir¹⁰. Orta Çağ dönemi, 800-1423 yılları arasında, Venedik sikke sistemini kullanılan sikke birimlerine göre beş ana döneme ayıran A. Stahl dönemsel geçişleri çok açık biçimde ifade etmektedir: 800-1200 yılları arasında Penny, 1200-1285 arası Grosso dönemi, 1285-1330 yılları arasında Dukat dönemi, 1330-1379 yılları arasında Soldino dönemi ve son olarak ise 1379- 1423 yılları arasında reform ile birlikte tekrar tedavüle sokulan Grosso¹¹ dönemi olarak sınıflanmıştır¹². Balıkesir, Kuva-yi Milliye Müzesi'nde yer alan yedi adet gümüş Venedik sikkesinin dört adedi İkinci Dönemin sonlarına, Venedik Dükü Lorenzo Tiepolo (1268-1275) iktidarına tarihlenmektedir. Kuva-yi Milliye Müzesindeki söz konusu yedi adet gümüş sikke/grossi, Batı Anadolu'nun ilginç buluntulardandır. Batı Anadolu'da ticari faaliyetler sonucu yer aldığı düşünülen yedi adet grossi, ait oldukları dönem itibariyle de ilginç tarihi tanıklıklara sahip olmalıdır.

13. yüzyıl başlarında uluslararası ticarete kabul görecektir saflık oranına sahip yeni bir sikke birimine ihtiyaç duyulmuştur. 1192-1205 yılları arasında Venedik Dükü olan Enrico Dandolo yeni bir gümüş sikke birimi olan grosso/matapan'ın¹³ tedavüle sokmuştur¹⁴. Enrico Dandolo'nun tedavüle soktuğu gümüş sikke grosso'nun deniz ticaretinde kullanılacak olan gemilerin inşası için ya da 1204 yılında Bizans İmparatorluğunun başkenti Konstantinopolis'in düşüşüyle sonuçlanacak IV. Haçlı seferinde kullanılmak üzere silah yapılması için gerekli olduğu kaynaklı tedavüle

10 A. Stahl tarafından Venedik sikke birimleri ve Zecca darphanesi hakkında yapılan en önemli çalışma olan söz konusu yayın American Numismatic Society'deki yaklaşık olarak beş bin adet Venedik sikkesi ve Venedik arşiv kayıtları incelenerek yapılmıştır (Stahl 2000, 3).

11 Grosso: Tekil; Grossi: Çoğul.

12 (Stahl 2000, 3-98).

13 Konstantinopolis'e yapılacak olan taarruz için 1203 yılında donanmasını Capo Mattapan/Matapan Burnu'na demirleyen Enrico Dandolo'nun, hazırlıkların karşılanması için burada gümüş sikkeler bastırılması emrini verdiği, bu yüzden de bu gümüş sikkeler için sıklıkla matapan isminin kullanıldığından bahsedilmektedir (Pfister 1838, 210).

14 Enrico Dandolo'nun IV. Haçlı Seferindeki aktif rolü hakkında çok sayıda bilgi var olmasına rağmen sikke reformuna dair az sayıda eser bulunmaktadır. 12. Yüzyılın sonlarında Venedik'in tüccar Dükleri sikke birimlerinde değişiklik yapmışlardır. (Stahl 2000, 16; Cipolla 1963, 418). 13. Yüzyıl boyunca ise Venedik'in geniş ticari ve koloni faaliyetlerinde etkin olan tüccarlarının kullandıkları sikke sistemi Enrico Dandolo'nun yaptığı sikke reformunu kullanmıştır (Robbert 1974, 48).

sokulduğu görüşleri bulunmakla birlikte Dandolo'nun idareci olarak ilk yıllarında basılmasından dolayı sadece ticari faaliyetlerde yeni bir gümüş sikke ihtiyacıyla ortaya çıktığı daha güçlü bir görüştür¹⁵. Araştırmacılar arasında grosso biriminin tedavüle girdiği tarih konusunda 1192- 1194 ve 1202 olmak üzere farklı görüşler bulunmaktadır¹⁶. Grosso'nun teo-rikteki ortalama ağırlığı 2.20 gram olup, % 98,5 değerinde saf gümüşten üretilmiştir¹⁷.

Enrico Dandolo'nun iktidarı sırasında Doğu Akdeniz ticaretinde hâkim olan sikke birimi Bizans altın sikkesi olmakla birlikte grosso'da ticarete kullanılmıştır. 12. Yüzyılın sonlarında Bizans altın sikkesinin değerinin başkent Konstantinopolis yönetiminin zayıflamasıyla gelişen siyasi belirsizlik ve kaosla birlikte düşmesi grosso'nun gücünü arttırmıştır. Muhtemelen, grosso değeri düşen Bizans altın sikkesi nomisma model alınarak üretilmiş ve yerini alması amaçlanmıştır¹⁸. Venedik'in politik gücünün sembolü olarak ortaya çıkan grosso yaklaşık yetmiş yıl boyunca önemini devam ettirmiştir¹⁹.

Grosso'nun taşıdığı ikonografi ise doğrudan Bizans sikke ikonografisinden esinlenerek oluşturulmuştur. Bizans sikke ikonografisinin değişmez unsurlarından olan ön yüzde tahtta oturan İsa tasviri ve arka yüzde Azizle beraber tasvir edilen imparator betimi Venedik grosso birimine de yansımıştır²⁰. Grosso'nun ön yüzünde kare arkalıklı tahtta oturan ve sol

15 Enrico Dandolo'nun idareci olarak seçildiği 1192 yılında Venedik ekonomisinin kendi sikkelerinin ve Doğu Akdeniz ticaretinde kullanılan Bizans sikkelerinin ayarlarının düşük olmasından dolayı 1194 yılında saf birim ağırlığında yeni bir gümüş sikke tedavüle girmiştir. A. Stahl çalışmasında verdiği bu görüşü grosso'nun tedavüle girdiği döneme ait aşamaları tanımlayacak bir belge olmamasından dolayı ancak siyasi, ticari ve ekonomik koşulları göz önüne alarak oluşturduğu ifade edilmektedir (Stahl 2000, 21).

16 Robbert 1974, 51.

17 Robbert 1974, 49; Hadji-Maneva 2008, 32.

18 Enrico Dandolo'nun ölümünü takip eden on yıl içerisinde grosso, Doğu Akdeniz'deki Venedik ticaretinde Bizans nomismasının yerini tamamen almıştır (Robbert 1974, 49-50).

19 Robbert 1974, 60.

20 A. Stahl çalışmasında; grosso biriminin ön ve arka yüzünde yer alan tasvirlerin, 12. Yüzyıla ait Venedik mühürleriyle paralel gittiğini ama hem mühür hem de sikke tasvirlerinin kaynağının 12. Yüzyıl Bizans sikke birimlerinden elektron aspron trakhy olduğunu belirtmekte ve bu etkileşime dair farklı uzmanların da aynı görüşe sahip oldukları bilinmektedir (Stahl 2000, 18-19; Robbert 1974, 49-50). Bizans ve Venedik sikkeleri arasındaki en önemli farklılıklar, Bizans elektron aspron trakhy biriminin altın-gümüş alaşımı ve çukur formlu olması, Venedik grosso biriminin ise saf gümüş ve yassı formda olmasıdır. Bu anlamda, Venedik grosso biriminin ön ve arka yüzünde yer alan tasvirlerin dönemin Bizans sikke ikonografisinden etkilenecek oluşturulduğu belirgindir. Venedik grosso ve Bizans elektron aspron trakhy birimi arasında içerdikleri maden ve formları konusunda kesin bir ayırım bulunmakla birlikte ikonografileri bakımından doğrudan etkileşim gözlenmektedir. Bizans

elinde kutsal kitap taşıyan İsa tasviri yer alırken arka yüzde ise tam boy cepheden tasvir edilen Aziz Markos ve Venedik Dük'ü aralarında sancak taşıy tasvir edilmişlerdir²¹. Venedik'in 13. Yüzyıl başlarında tedavüle soktuğu grosso daha sonra farklı kültürleri de etkilemiş ve benzerleri basılarak kullanılmıştır²².

Kuva-yi Milliye Müzesinde Yer Alan Venedik Sikkeleri

Kuva-yi Milliye Müzesi sikke seksiyonunda yer alan yedi adet gümüş Venedik sikkesinin bir adedinin dönemine ait imitasyon sikkelerden olması muhtemeldir²³. Katalogda tanıtılan Levha I, 1-2-3-4 numaralı sikkeler Venedik Dükü Lorenzo Tiepolo iktidarına tarihlenmektedir. Levha I, 1-2-3-4 numaralı sikkelerde yer alan tasvir üslubu ve lejand Lorenzo Tiepolo dönemine ait olduklarını göstermekte, Levha II, 5 ve 6 numaralı iki adet sikke ise lejandlarının oldukça yıpranmış olmalarından kesin olarak sınıflanmamaktadır. Son olarak ise Levha II, 7 numaralı sikkenin ise tasvir üslubu incelendiğinde imitasyon olduğu düşünülmektedir.

İmparatorluğu sikke ikonografisinde imparatorluğun doğrudan siyasi propagandası için önemli yere sahip kutsal kişi tasvirlerinin Venedik sikke birimlerine de yansıdığı ve aynı hizmeti vermesi için Venedik Dükleri tarafından da tercih edilmeleri söz konusudur. Bizans sikke ikonografisinde kutsal kişi tasvirleri içerisinde en önemli konumdaki İsa tasvirine Venedik'in koruyucusu Aziz Markos eşlik etmektedir.

21 Grosso'yu çevreleyen kenarındaki nokta bordür ise 12. Yüzyıl Bizans sikkeleri ve çağdaşı Avrupa sikke birimlerinde bulunmamaktadır. Ticarete kullanılan grosso'nun değerinin tespit edilmesi için tekrar ölçülmesine gerek duyulmadan bu nokta bordürlü kenarın varlığıyla sikkenin saflık ve birim değerini yitirmediğine dair güven duyulmaktadır (Stahl 2000, 19).

22 Sırp Krallarının da aynı ön ve arka yüz tasvirlerini kullanarak bastırdıkları gümüş sikkeleri olduğu bilinmekle birlikte Bizans İmparatorluğunun son dönemlerinde tedavüle soktuğu gümüş sikke basilikon'da da aynı ikonografi yer almaktadır (Ünal 2012, 3137-3149; Ünal 2012 11-112, Levha 83, 384-385). Aslında, grosso biriminin etkilendiği Bizans sikke ikonografisi daha sonra Doğu Akdeniz ticaretinde hakim güç olan Venedik sikkesinden etkilenecek basilikon birimini ortaya çıkarmış görünmektedir. Venedik grosso birimi örnek alınarak basılan on iki adet basilikon ise bir altın sikke/ hyperpyron değerindedir (Hendy 1985, 530-535). Venedik ile Balkanların iç bölgesinde kalan merkezler arasındaki kervan ticareti rotasında kaldığı için Makedonya'da da Bizans sikke sistemiyle paralel olan Venedik grossi sirkülasyonu olduğu bilinmektedir (Hadji-Maneva 2008, 32).

23 Venedik sikke sistemi, sikke birimleri ve Ortaçağ Döneminde Anadolu ve kıyılarındaki sirkülasyonuna dair ulusal yayınlar oldukça azdır. Venedik sikke sistemi ve birimleri konusundaki uluslararası en kapsamlı ve önemli çalışma ise Alan Stahl tarafından yapılmıştır. Çalışmamızın oluşmasında Alan Stahl'a ait bu değerli eser temel oluşturmuştur. Ortaçağ'da siyasi ve ticari bakımdan oldukça güçlü olan Venedik'e ait ülkemizde yer alan sikkeler konusunda yapılacak olan yeni çalışmalar ise dönemin ve etken unsurların açıklanması için çok daha net veri sağlayacaktır.

13. Yüzyılda özellikle Akdeniz havzasındaki hakim sikke birimi olan gümüş Venedik sikkesi grosso, Sırp Kralları ve Bulgar İmparatorları tarafından taklit edilmiştir. Sırp ve Bulgar gümüş sikkelerindeki ön ve arka yüz tasvirleri Venedik grosso'su ile aynı olmakla birlikte, yazıtları kendi dillerindedir ve ait oldukları idarecinin isim ve ünvanlarını taşıyan lejandlara sahiptirler.

Kuva-yi Milliye Müzesinde Venedik Dükü Lorenzo Tiepolo iktidarına tarihlenen grossi Bizans İmparatorluğu ile Venedik arasındaki ticari ilişkilerin Batı Anadolu'daki önemli kanıtlarıdır. Her ne kadar Bizans İmparatorluğu 1261 yılı sonrasında tekrar canlandırılmaya çalışılsa da ekonomik durum bu hedefi gerçekleştirmeye olanak vermemektedir. Bu anlamda, mevcut sınırların korunması ve dış tehditlerin azaltılması adına VIII. Mikhail Palaiologos diploması yoluyla anlaşmalar yapmaya özen göstermiştir. Bizans İmparatorluğu için 13. Yüzyıldaki en önemli tehlikelerden olan Venedik ise antlaşma yoluyla ikna edilmiş, Akdeniz dünyasındaki ticari kontrolü elinde tutması için önceden verilen ticari olanaklar devam ettirilmiştir. Batı Anadolu'nun 13. Yüzyıl'daki siyasi, ekonomik ve kültürel durumuna ait araştırmaları için Venedik grossi oldukça değerlidir. Venedikli tüccarların sadece başkent Konstantinopolis ve çevre merkezlerindeki limanlarda aktif deniz ticareti ağına sahip olmadıkları, Batı Anadolu'nun önemli liman merkezlerinde de ticari faaliyetlere sahip oldukları, Batı Anadolu'da ileride yapılacak araştırmalarda elde edilecek yeni buluntular eşliğinde desteklenecektir. 13. yüzyılın sonlarında Venedik'in Anadolu'nun liman merkezlerindeki ticari faaliyetlerini sürdürdükleri Kuva-yi Milliye Müzesi'nde yer alan gümüş sikkelerle destekler ve özellikle Batı Anadolu'daki konumlarının tespit edilmesini sağlamanın yanı sıra 13. yüzyıl ticaretinde hâkim sikke olan Venedik grosso'sunun hakimiyetini de ortaya koymaktadır²⁴.

24 Kuva-yi Milliye Müzesi sikke seksiyonu, içerdiği Bizans İmparatorluğu, Trabzon İmparatorluğu, Mardin Artukluları, Anadolu Selçuklu Devleti, Sırp Krallığı ve Venedik sikkeleriyle 13. Yüzyıl'da Batı Anadolu'nun zengin çeşitliliğini sergilemektedir (Ünal 2008, 203-217; Ünal 2011, 704-713; Ünal 2011, 507-526; Ünal 2012, 85-108; Ünal 2012, 3137-3149; Ünal 2012, 141-161; Ünal 2013, 251-258; Ünal 2016, 107-120; Ünal-Teoman 2016, 161-179). Farklı kültürlerle ait sanat eserlerini barındıran Batı Anadolu bölgesindeki çalışmalar için Kuva-yi Milliye Müzesi oldukça önemlidir.

Katalog²⁵

Lorenzo Tiepolo (1268-1275)

Grosso

Öy.: Kare arkalıklı tahtta oturan İsa. Tahtın üst iki köşesinde ve minderin her iki ucunda üç nokta bezemeden oluşan süsleme bulunur. IC XC.

Ay.: Solda Venedik Dükü, sağda Aziz Markos.
.L.A TC.V.PL. DV(X) (SM) (VE)NET(I)
1. AR, 1,4 gram, 18 mm, Envanter No: 82.

Lorenzo Tiepolo (1268-1275)

Grosso

Öy.: Kare arkalıklı tahtta oturan İsa. Tahtın üst iki köşesinde ve minderin her iki ucunda üç nokta bezemeden oluşan süsleme bulunur. IC XC.

Ay.: Solda Venedik Dükü, sağda Aziz Markos.
LA TCPL DV(X) SM VENETI.
2. AR, 1,5 gram, 19 mm, Envanter No: 84.

Lorenzo Tiepolo (1268-1275)

Grosso

Öy.: Kare arkalıklı tahtta oturan İsa. Tahtın üst iki köşesinde ve minderin her iki ucunda üç nokta bezemeden oluşan süsleme bulunur. IC XC.

Ay.: Solda Venedik Dükü, sağda Aziz Markos.
LA TCV(PL) DV(X) SM VENETI.
3. AR, 1,7 gram, 19 mm, Envanter No: 86.

Lorenzo Tiepolo (1268-1275)

Grosso

Öy.: Kare arkalıklı tahtta oturan İsa. Tahtın üst iki köşesinde ve minderin her iki ucunda üç nokta bezemeden oluşan süsleme bulunur. IC XC.

Ay.: Solda Venedik Dükü, sağda Aziz Markos.
L.A TC.VPL. (DVX) SM VENETI.
4. AR, 1,4 gram, 19 mm; Envanter No: 87.

25 Levha I ve II'de yer alan yedi adet sikke ön ve arka yüz tasvirlerinin daha net algılanması için orijinal çaplarının iki katı oranında sunulmuştur.

Lorenzo Tiepolo (1268-1275) (?)

Grosso

Öy.: Kare arkalıklı tahtta oturan İsa. Tahtın üst iki köşesinde ve minderin her iki ucunda üç nokta bezemeden oluşan süsleme bulunur. IC XC.

Ay.: Solda Venedik Dükü, sağda Aziz Markos.

Lejand belirsizdir. DV (?)

5. AR, 2,0 gram, 20 mm, Envanter No: 80.

Lorenzo Tiepolo (1268-1275) (?)

Grosso

Öy.: Kare arkalıklı tahtta oturan İsa. Tahtın üst iki köşesinde ve minderin her iki ucunda üç nokta bezemeden oluşan süsleme bulunur. IC XC.

Ay.: Solda Venedik Dükü, sağda Aziz Markos.

Lejand belirsizdir. TEVPL (?)

Ref.:

6. AR, 2,0 gram, 20 mm, Envanter No: 83.

İmitasyon Sikke ?²⁶

Grosso

Öy.: Kare arkalıklı tahtta oturan İsa. Tahtın üst iki köşesinde ve minderin her iki ucunda üç nokta bezemeden oluşan süsleme bulunur. IC XC.

Ay.: Solda Venedik Dükü, sağda Aziz Markos.

LA TEVPL SM VENETO

Lejand belirsizdir.

7. AR, 1,8 gram, 20 mm, Envanter No: 85.

26 Sırbistan Arkeoloji Enstitüsü'nden Prof. Dr. Vujadin Ivanišević sikkelerin kronolojik olarak sınıflanması konusunda yardımlarını sunmuştur. Sayın Prof. Dr. Vujadin Ivanišević'e gösterdiği sabır ve bilgi paylaşımı için teşekkürlerimizi sunarız. Söz konusu gümüş sikkenin imitasyon sikke olduğu konusunda verdiği bilgiyi paylaşmak istemekteyiz. Gümüş sikkenin ön ve arka yüzünde yer alan ikonografi Venedik grosso'su ile aynıdır. Gümüş sikke ağırlığı ve çapı değerlendirildiğinde Venedik grosso'su ile farklılığa sahip olmakla birlikte, sikkenin ön ve arka yüzünde yer alan tasvirlerin üslubunun özensiz bir işçilik ve niteliğe sahip olduğu anlaşılmaktadır. Bu bakımdan gümüş sikkenin betim üslup niteliği bakımından orijinal Venedik grosso olmadığı düşünülmektedir.

Levha 1

Levha 2

Levha 3

Levha 4

Levha 5

Levha 6

Levha 7

Kaynakça

Cipolla 1963

Carlo M. Cipolla, Currency Depreciation in Medieval Europe, The Economic History Review, New Series, Vol. 15, No. 3 (1963), 413-422.

Hadji-Maneva 2008

Maja Hadji-Maneva, Macedonia Coins and History, Skopje 2008.

Hendy 1985

Michael Hendy, Studies in the Byzantine Monetary Economy, Cambridge 1985.

Nicol 1999

Donald M. Nicol, Bizans'ın Son Yüzyılları, İstanbul 1999.

Nicol 2000

Donald M. Nicol, Bizans ve Venedik, İstanbul 2000.

Stahl 2000

Alan M. Stahl, Zecca: The Mint of Venice in the Middle Ages, New York, 2000.

Ostrogorsky 2015

Georg Ostrogorsky, Bizans Devleti Tarihi, Ankara 2015.

Pfister 1838

J. G. Pfister, The Coins Of Venice, The Numismatic Journal, Vol. 2 (June, 1837-April, 1838), pp. 201-215.

Robbert 1974

Louise Buenger Robbert, Reorganization of the Venetian Coinage by Doge Enrico Dandolo, Speculum, Vol. 49, No. 1, Chicago 1974, 48-60.

Ünal 2008

Ceren Ünal, "The Reflection of Byzantine Coin Iconography to the Coins of Artuqids: The Figure of Virgin Mary Crowning the Emperor", 25-28 November 2008 The International Symposium of "Trade and Production Thorough the Ages", Selcuk University Faculty Of Sciences And Letters, Department of Archaeology, Konya, 2008, 203-217.

Ünal 2011

Ceren Ünal, Byzantine Empress Eudokia Makrembolitissa "Copper Folles Of Konstantine X Doukas From Kuva-yi Milliye Museum And Manisa Museum", Celal Bayar Üniversitesi, Sosyal Bilimler Dergisi, Cilt: 9, Sayı:2, Ekim/2011, Manisa 2011, 704-713.

Ünal 2011

Ceren Ünal, Danişmendoğlu Melik Şemseddin İsmail Döneminde Basılmış Bir Bakır Sikke, Ege Üniversitesi, Edebiyat Fakültesi, Tarih

Bölümü, Tarih İncelemeleri Dergisi, Sayı XXVI/II, Aralık 2011, İzmir 2011, 507-526.

Ünal 2012

Ceren Ünal, Kuva-yi Milliye Müzesi'ndeki Sırp Kralı II. Stefan Uroš Milutin (1282-1321) Dönemine Ait Gümüş Sikke, Turkish Studies, Aralık/2012.

Ünal 2012

Ceren Ünal, A Group Of Anonymous Folles From Kuva-yi Milliye Museum, Balıkesir/Turkey, Ege Üniversitesi Sanat Tarihi Dergisi, Cilt/Sayı: XIX/2, İzmir 2012, 85-108.

Ünal 2012

Ceren Ünal, Manisa Müzesi Bizans Sikkeleri, Manisa 2012.

Ünal 2013

Ceren Ünal, A Group of Copper Trachy of Aleksios III Angelos (1195-1203) from Kuvayi Milliye Museum/Balıkesir “The Representation of Saint Konstantinos on Byzantine Coin Iconography in the Beginning of the 13th Century”, The 12th International Symposium of Byzantologists “NIŠ AND BYZANTIUM” (3rd to 6th June 2013), Serbia/Nis 2013, 251-258.

Ünal 2016

Ceren Ünal, Balıkesir, Kuva-yi Milliye Müzesi'nden II. Nikephoros Phokas (963-969) Dönemine Ait Nadir Gümüş Sikke Miliarsion, Ege Üniversitesi Sanat Tarihi Dergisi, Cilt/Sayı: XXIV/1-Nisan, İzmir 2016, 107-120.

Ünal 2016

Ceren Ünal-Betül Teoman, Kuva-yi Milliye Müzesi'nde Yer Alan Artuklu Beyliğine Ait Figür Tasvirli Sikkeler, Selevcia ad Calycadnum/6, Ankara 2016, 161-179.

Seleucia | Sayı VII | Nisan - Mayıs 2017

Olympos Kazılarında Bulunan Aydınlatma Gereçleri B. Yelda Olcay Uçkan - Muradiye Öztaşkın	11	Erken Hıristiyan Literatüründe Yahudiler ve Anti- Semitizm Ulaş Töre Sivrioğlu	235
Arkeolojik Kazılar Işığında Olba Tiyatrosu: Ön Sonnular Emel Erten - Deniz Kaplan	29	Zeus Labraundos Kutsal Alanı Su Kompleksi Kazıları Cam Buluntuları Ömür Dünya Çakmaklı	279
Olba Manastırı Kuzey Kilisesi'nden (<i>Diakonikon</i>) Bizans Dönemi <i>Opus Sectile</i> Taban Döşemesi Murat Özyıldırım - Yavuz Yeğin	47	Tripolis'teki 6 No.lu Kaya Mezarı Sabri Arıcı - Aytekin Erdoğan	297
Olba'da Bulunan Sikkeler Işığında Kentin Erken Yerleşim Tarihi Tuna Akçay	69	Seyitömer Höyük Hellenistik Dönem Balık Tabakları Figen Çevirici Coşkun	325
Olba Tiyatro Kazısı Cam Kadeh Buluntuları Emel Erten - Emine Akkuş Koçak	89	Aşağı Salat Höyüğü'nden Cam At Rhytonu S. Yücel Şenyurt - Emel Erten - İlkay Akkan	345
Olba Kazısı'nda Ele Geçen Hellenistik Dönem'e Ait Bir Sepet Kulplu Amphora Parçası Erkan Alkaç	113	Kuva-yi Milliye Müzesi'nden Bir Grup Gümüş Venedik Sikkesi Ceren Ünal	363
Sikke Buluntuları Bağlamında Olba'da II. Constantius Dönemi Emel Erten	129	Direkli Mağarası Epi-paleolitik Dönem Yaşamsal Alan Düzenlemeleri Üzerine Bir Değerlendirme Cevdet Merih Ereğ	377
Klazomenai Karantina Adası Kuzey Yamacı Kazılarında Ele Geçen Oturan Çıplak Genç Kız Figürinleri Ashıhan Özbay	147	Orta Aras Havzası'nda Bir Orta Tunç Çağı Kalesi: Çalığıneç Ayhan Yardımcıel - Emine Gizlenci	397
Karabel Asarcık'taki Sion Manastırı Mezar Odası ve Bizans Lahitleri Bülent İşler	161	Olba Akropolisi Kuzey Kule Kazısından Ele Geçen Karbonize Ahşap Malzemenin Anatomik Analizi Barbaros Yaman - Ali Akın Akyol - Emel Erten	411
Mimari Plastik Veriler Işığında Erken Bizans Döneminde Side'de Sütunlu Caddelerin Onarımı Şener Yıldırım	187	Olba Kazısı Tiyatro Seramik Buluntuları Arkeometrik Çalışmaları Ali Akın Akyol - Safiye Aydın	421
Karantina Adası Kuzey Yamacı Kazıları Stratigrafik Değerlendirmesi ve Hellenistik Dönem Pişmiş Toprak Figürinler Fikret Özbay - Ashıhan Özbay	207	Kitap Tanıtımı Ömer Özyiğit'e Armağan Emel Erten	439
Erken Hıristiyanlık Döneminde Zephyrion/ Zephyrium Murat Özyıldırım - Muzaffer Yılmaz	225	Kudüs: Bir Şehrin Biyografisi Murat Özyıldırım	447

ISSN 2148-4120

9 772148 412007